

9. HEFFING OP EN REGLEMENTERING VAN DE LOZING VAN AFVALWATER

1. De heffing op de lozing van afvalwater

.1.1. Doelstelling en toepassingsgebied

In april 1996 voerde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een jaarlijkse heffing in op de lozing van afvalwater (Ordonnantie van 29 maart 1996 en de uitvoeringsbesluiten ervan). Deze heffing werkt volgens het principe "de vervuiler betaalt" en het principe van invordering van kosten. Het gaat om een zogenaamde "vooraf bestemde" heffing, wat betekent dat de geïnde bedragen integraal worden overgemaakt aan het "Fonds voor het beheer van het afval- en regenwater".

De opbrengst van deze heffing wordt gebruikt voor de financiering van:

- programma's ter bestrijding van overstromingen, voor het opvangen en zuiveren van afval- en regenwater en voor het geïntegreerd beheer van het afval- en regenwater;
- de werkingskosten van de zuiveringsorganisaties;
- de kosten voor inning van de heffing;
- de kosten voor het opstellen van statistieken;
- de kosten van de bewaking van de staat van het oppervlaktewater en het in de riool opgevangen water;
- de kosten die verband houden met de bescherming en de nuttige toepassing van het grondwater en het oppervlaktewater.

Het gedeelte van de opbrengst van de heffing op ander dan huishoudelijk afvalwater die wordt geheven op verontreinigende stoffen die niet worden behandeld in de collectieve zuiveringsinstallaties, kan worden bestemd voor investeringen die gericht zijn op een vermindering van de verontreiniging door de afvalwaterlozingen van ondernemingen die ander dan huishoudelijk afvalwater lozen, volgens door de Regering vast te leggen modaliteiten.

De heffing op de afvalwaterlozingen heeft niet alleen een financiële functie, maar kan ook de vermindering van het waterverbruik en van de vuilvracht van het geloosde water helpen bevorderen (wijziging van productieprocedures, invoering van een zuiveringstelsel, ...).

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen, enerzijds, het "huishoudelijk" afvalwater dat wordt gebruikt voor menselijke hygiëne, koken, reinigen van goederen en alle gelijkaardig gebruik, en anderzijds het "ander dan huishoudelijk" water dat wordt gebruikt door de industrie en door ondernemingen met 7 of meer werknemers voor de beoefening van activiteiten in de sectoren die worden bedoeld in bijlage II van de ordonnantie (een bijlage die werd gewijzigd door het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 23 december 1999 tot wijziging van het BBHR van 7 november 1996 tot bepaling van de voorwaarden voor de toepassing van de heffing op de lozing van afvalwater).

Deze Bijlage II bevat de volgende activiteitssectoren: de voedingsmiddelenindustrie, de metaalnijverheid, de chemische en farmaceutische nijverheid, de lak- en verffabrieken, de grafische industrie en fotolaboratoria, de textielindustrie en de leerlooierijen, de papier-, karton- en houtindustrie, de glas- en asbestindustrie, niet-metaalhoudende minerale producten, reinigingsinstallaties en andere. De activiteiten van de kantoorsector, de horeca, het onderwijs enz. worden gelijkgesteld met het huishoudelijk verbruik.

De heffing is verschuldigd door personen in wier naam een watermeter wordt geopend bij de watermaatschappij, evenals door personen die beschikken over een waterwinningsinstallatie op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

.1.2. Berekening van de heffing

.1.2.1. Heffing op het water voor "huishoudelijk" gebruik

De heffing op het water voor huishoudelijk gebruik is forfaitair vastgesteld op 0,3471 €/m³ geloosd

afvalwater. Het volume geloosd water wordt beschouwd als gelijk aan het volume afgenomen water. Bijgevolg staat de heffing vermeld op de factuur van de waterdistributeur (BIWD) die deze bedragen int voor rekening van het Gewest.

1.2.2. Heffing op water voor "ander dan huishoudelijk" gebruik

Wat het water voor "ander dan huishoudelijk" gebruik betreft, houdt de heffing rekening met het volume en met de vuilvracht van het geloosde water volgens de formule:

$$T = aV_r + bCP$$

De berekeningsformule van de heffing T omvat:

- het geloosde watervolume V_r : dit is belangrijk om de afmetingen van de zuiveringsinstallatie en de collectoren te bepalen, evenals de werkingskosten van de installaties;
- de geloosde vuilvracht CP , m.a.w. het niveau van verontreiniging van het water die verband houdt met de uitgeoefende industriële activiteit;
- 2 monetaire coëfficiënten a en b , waarvan de waarde afhangt van de ontvangende omgeving (openbare riolering of andere).

Het geloosde watervolume wordt gemeten met de debietmeter die op de afvoerleidingen is geïnstalleerd of wordt verondersteld gelijk te zijn aan het verbruikte watervolume.

De vuilvracht wordt berekend volgens een reële formule (op basis van analyses), ofwel volgens een forfaitaire formule (afhankelijk van sectorale coëfficiënten).

1.1.1.1. Forfaitaire formule

Bij de forfaitaire formule wordt de geloosde vuilvracht uitgedrukt met de volgende formule:

$$CP = A \times S$$

A is het aantal activiteitseenheden tijdens de aanslagperiode en is afhankelijk van de activiteitssector zoals vermeld in bijlage II van de Ordonnantie. Bijvoorbeeld: voor wasserijen en stomerijen stemt A overeen met het tonnage linnen dat tijdens de aanslagperiode werd behandeld; voor de drukkerijen stemt A overeen met het aantal m^3 water dat tijdens de aanslagperiode werd verbruikt.

De factor S werd voor iedere activiteit vastgesteld en staat eveneens vermeld in bijlage II van de Ordonnantie. Deze factor stemt overeen met de vuilvracht per activiteitseenheid voor iedere sector. De factor wordt uitgedrukt in vervuilingseenheden per activiteitseenheid.

De forfaitaire formule wordt toegepast wanneer:

- De forfaitaire vuilvracht minder bedraagt dan 20 miljoen vervuilingseenheden tijdens de periode voorafgaand aan de aanslagperiode, voor lozing in openbare riolen;
- De forfaitaire vuilvracht minder bedraagt dan 5 miljoen vervuilingseenheden tijdens de periode voorafgaand aan de aanslagperiode, wanneer er sprake is van lozing in de oppervlaktewateren en andere.

Voor alle overige gevallen of op verzoek van de heffingsplichtige wordt de reële formule toegepast.

1.1.1.2. Reële formule

Bij de reële formule wordt de heffing berekend op basis van de werkelijk geloosde vuilvracht. Heffingsplichtigen die de toepassing van de reële formule wensen, dienen het geloosde water jaarlijks of maandelijks te laten analyseren. Deze analyses, waarbij 14 parameters worden gebruikt, worden uitgevoerd door erkende laboratoria in het geval van jaarlijkse analyses (in de maand waarin de economische activiteit het belangrijkste is). Indien de ondernemingen de voorkeur geven aan maandelijks analyses, dan kunnen zij de analyses door een laboratorium naar keuze laten uitvoeren of ze zelf uitvoeren.

De vuilvracht wordt uitgedrukt met de formule:

$$CP = V_r \times (D1 + D2 + D3)$$

- Vr is het geloosde watervolume;
- D1 is de vuilvracht die toe te schrijven is aan oxideerbare stoffen (berekend op basis van het biochemisch zuurstofverbruik en het chemisch zuurstofverbruik van het geloosde water) en zwevende deeltjes;
- D2 is de vuilvracht die toe te schrijven is aan de nutriënten (totaal stikstof en totaal fosfor);
- D3 is de vuilvracht die toe te schrijven is aan zware metalen (kwik, cadmium, lood, arsenicum, chroom, zilver, koper, zink).

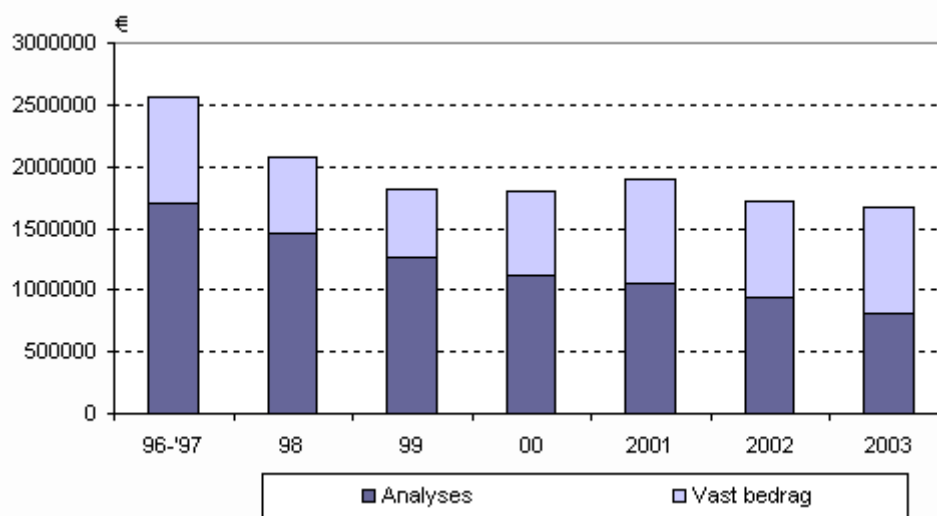
De vervuilende stoffen worden gewogen aan de hand van coëfficiënten die zijn opgenomen in bijlage I van de ordonnantie, en waarmee tevens de moeilijkheid van hun verwijdering en/of behandeling in aanmerking kan worden genomen (vb. zware metalen).

1.3. Heffing op industriële lozingen

Het BIM beheert de zogenaamde "industriële" dossiers die betrekking hebben op de heffing op water voor "ander dan huishoudelijk gebruik". Voor het boekjaar 2005 had de heffing op niet-huishoudelijk afvalwater potentieel betrekking op 544 ondernemingen.

De onderstaande figuur toont de evolutie van het totale bedrag van de heffing op de lozing van afvalwater die wordt betaald door ondernemingen met meer dan 7 personen in dienst, en wier lozingen vallen onder toepassing van het stelsel van heffingen op de lozing van industrieel afvalwater (lozingen die niet kunnen worden gelijkgesteld met huishoudelijke lozingen). De eerste aanslagperiode liep van april 1996 tot december 1997. Het vermelde jaar komt overeen met het jaar waarin de lozingen hebben plaatsgevonden: deze lozingen werden belast in het daaropvolgende jaar (aanslagjaar).

Figuur 9.1: Heffing op de industriële lozingen van afvalwater: evolutie van het bedrag van de geïnde heffing (€)

Voor het aanslagjaar 2004 hadden deze lozingen betrekking op 369 exploitatiezetels (388 in 2003 en 414 in 2002). Naast deze dossiers van "analyses" en "forfaits" beheert het BIM eveneens dossiers die betrekking hebben op meer specifieke gevallen van faillissementen, stopzettingen of aanvatting van activiteiten (29 exploitatiezetels in 2004). De ondernemingen waarop het heffingsstelsel betreffende de lozing van industrieel afvalwater niet van toepassing is (ondernemingen met minder dan 7 personen, ondernemingen zonder industriële activiteit, industriële activiteiten gelegen buiten het Brussels Gewest enz.), moeten de heffing op de lozing van huishoudelijk afvalwater betalen.

Het BIM beheert tevens de dossiers van ondernemingen die verklaren enkel water van het "huishoudelijke" type te lozen en die zich bovendien hoofdzakelijk in een van de volgende situaties bevinden: winning van grondwater (een veel voorkomend geval is dat van de wassalons) en verdamping of verwerking van water tijdens de productieprocessen (situatie waarbij een lozingsvolume van afvalwater komt kijken dat lager is

dan het waterverbruik, zodat er een terugbetaling is). Voor deze dossiers van ondernemingen met "huishoudelijke" lozingen, bedroeg het totale bedrag van de heffing 87.268 € voor het aanslagjaar 2004 en voor 75 exploitatiezetels.

De heffing spoort de gebruikers aan om hun waterbehoeften opnieuw te bekijken, geïntegreerde preventie te overwegen (recyclage, hergebruik, ...) en te investeren in waterbehandelingssystemen (Ateliers Van Roy, Illochroma, slachthuizen, SABCA, FMM, ...).

Uit een analyse van de gegevens blijkt dat in het eerste ('96-'97) en het tweede ('98) aanslagjaar het aandeel van de heffingen berekend op basis van analyses van het afvalwater is gestegen van 17 % naar 24 %. Dit aandeel schommelde vervolgens tussen 20 % en 30 %, afhankelijk van het jaar.

We stellen tevens vast dat, met uitzondering van 2003, het totale jaarlijkse bedrag van de belastingen die worden betaald op basis van analyses toegepast op het overeenkomstige aantal ondernemingen, in dalende lijn gaat. Deze vaststelling kan worden verklaard door verschillende factoren:

- vermindering van de vuilvracht uitgestoten per activiteitsseenheid (productie);
- vermindering van de productie;
- stopzetting van activiteit van de meest verontreinigende ondernemingen.

Om deze vaststelling te kunnen interpreteren, is evenwel een grondigere analyse vereist, om te weten wat het aandeel is van de verschillende factoren in de waargenomen evolutie en om welke sectoren en ondernemingen het gaat.

De opbrengst van de heffing verschaft de overheid een bron van inkomsten die met name bijdraagt tot het invoeren van de administratieve structuren die nodig zijn voor het goede beheer van de watervoorraden.

Voor het jaar 2002 heeft de heffing op de lozing van afvalwater zo'n 21 miljoen euro opgebracht (heffingen op huishoudelijk en niet-huishoudelijk afvalwater samen).

1.4. Verontreinigende sectoren op het vlak van afvalwaterlozingen

Er werden 10 grote verontreinigende sectoren geïdentificeerd. Het gaat onder andere om de metaal- en afgeleide industrieën, de ziekenhuizen en de agrovoedingsindustrie, die in het aanslagjaar 2004 samen 54 % van de heffingen voor hun rekening namen.

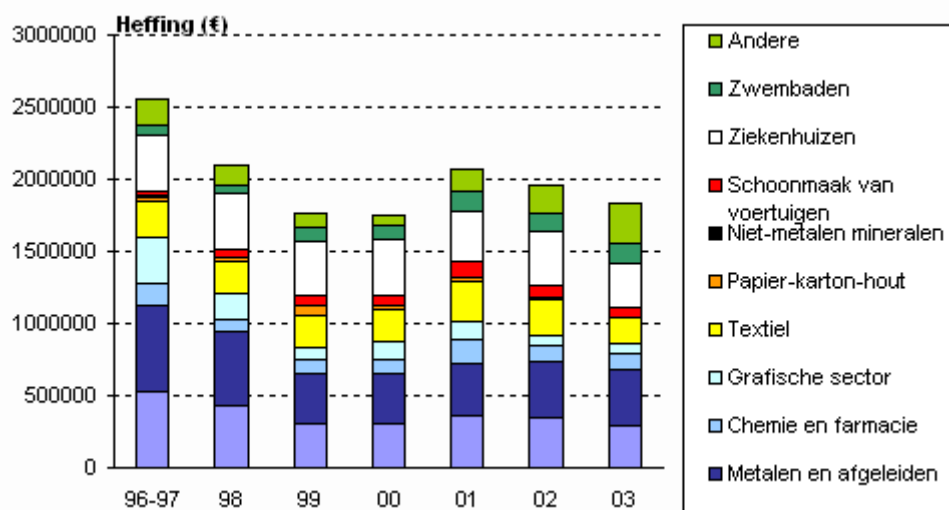
Tabel 9.2.: Heffing op afvalwaterlozingen: relatief belang van de belangrijkste betrokken activiteitssectoren

Aanslagjaar 2004				
Activiteitssectoren	Totale heffingen in €	Aantal ondernemingen (exploitatiezetels)	% heffing	% aantal ondernemingen
Metalen en afgeleiden	396.879	206	21,7	27,2
Ziekenhuizen	304.737	34	16,7	4,5
Agrovoeding	287.594	135	15,7	17,8
Textiel	173.910	47	9,5	6,2
Zwembaden	130.975	25	7,2	3,3
Chemie en farmacie	107.494	32	5,9	4,2
Schoonmaak van voertuigen	72.199	29	4,0	3,8
Grafische sector	70.483	85	3,9	11,2
Papier-karton-hout	3.591	6	0,2	0,8
Niet-metalen mineralen	2.711	8	0,1	1,1
Andere	243.815	96	13,3	12,7
Geen industriële activiteit	33.109	54	1,8	7,1
TOTAAL	1.827.496	757	100,0	100,0

De industrie van metaal en afgeleide producten omvat zeer diverse activiteiten - zoals de thermische behandeling van metalen, de anodische oxidatie van aluminium - die zware metalen lozen via hun afvalwater.

Gemiddeld, per exploitatiezetel, torsen de ziekenhuizen en, in mindere mate, de zwembaden de zwaarste heffingen. Dit kan worden verklaard door de grote watervolumes die worden geloosd door deze sectoren maar ook, voor de ziekenhuizen, door de samenstelling van dit afvalwater. Het afvalwater van de ziekenhuizen is overwegend van huishoudelijke aard, maar bevat niettemin heel wat ontsmettingsmiddelen en antibiotica.

Figuur 9.3: Evolutie van de heffing op afvalwaterlozingen: relatief belang van de betrokken activiteitssectoren op basis van het bedrag van de heffingen (1996-2003)

Het merendeel van de meest verontreinigende ondernemingen ligt in het westen van het Gewest, aan weerszijden van de as die wordt gevormd door het kanaal.

2. Reglementering van de afvalwaterlozingen

De diversiteit van de industriële activiteiten leidt logischerwijze tot een grote diversiteit van het geproduceerde afvalwater. De samenstelling hangt immers af van uiteenlopende parameters zoals de productieprocedures en de gebruikte grondstoffen. Het is dan ook moeilijk dit water te behandelen in de klassieke zuiveringsstations. In het Brussels Gewest werden het station Noord en het station Zuid in de eerste plaats voorzien voor de behandeling van organische stoffen.

Het opleggen van de lozingsnormen vormt, samen met de heffingen, een van de juridische instrumenten om de vuilvracht van het door de ondernemingen geloosde afvalwater te verminderen. Voor afvalwaterlozingen door ondernemingen is altijd een vergunning vereist.

Er bestaan algemene voorwaarden voor lozingen van normaal huishoudelijk afvalwater enerzijds en voor ander dan huishoudelijk afvalwater anderzijds (koninklijk besluit van 3 augustus 1976 houdende algemeen reglement voor het lozen van afvalwater in de gewone oppervlaktewateren, in de openbare riolen en in kunstmatige afvoerwegen voor regenwater). Deze laatste zijn van toepassing op alle ondernemingen, ongeacht de uitgeoefende activiteit en op voorwaarde dat geen specifieke voorwaarden zijn opgelegd. Deze voorwaarden verschillen afhankelijk van de aard van de lozingen: in het oppervlaktewater, in de riolen of in kunstmatige afvoerwegen voor regenwater.

Bovendien werden specifieke lozingsnormen opgesteld voor bepaalde activiteitssectoren (vb. drukkerijen, werkplaatsen voor oppervlaktebewerking van metalen, werkplaatsen voor vleesverwerking, laboratoria enz.) en dit in overleg met de betrokken beroepsfederaties (zie website van het Brussels Agentschap voor de Onderneming). De goedkeuring van deze normen wordt gevolgd door informatieacties, technologische ondersteuning in samenwerking met de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel (GOMB), evenals gerichte financiële steun voor milieu-investeringen.

Indien een milieuvergunning nodig is voor de exploitatie van een activiteit of installatie, omvat deze gewoonlijk voorwaarden voor de lozing van afvalwater (lozingsnormen en technische middelen die moeten worden aangewend om de vuilvracht te beperken). De lozingsnormen in deze normen omvatten algemene of sectorale normen, maar ook andere voorwaarden kunnen worden opgelegd. De milieuvergunning geldt dan tevens als vergunning voor de lozing van afvalwater. Bij gebrek aan een milieuvergunning is een specifieke goedkeuring vereist voor de lozing van afvalwater. Afhankelijk van het geval wordt deze afgeleverd door het BIM of door de gemeente waar de lozing plaatsvindt.

Bronnen

1. *BRUSSELS AGENTSCHAP VOOR DE ONDERNEMING*, <http://www.abe-bao.be/start.aspx>.
2. *BIM 2005. Niet-gepubliceerde gegevens meegegeed door het departement "Economische instrumenten en waterbeheer"*
3. *BIM 2004. "Activiteitenrapport 2003 van de Afdeling Inspectie & Patrimonium"*.
4. *BIM 2003. "Syntheseverslag - De staat van het leefmilieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Uitgave 2002)"*
5. *BIM, interne opleidingen over "Waterheffingen", departement "Economische instrumenten en waterbeheer"*.
6. *BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST 1996. "Ordonnantie van 29 maart 1996 tot instelling van een heffing op de lozing van afvalwater", Belgisch Staatsblad van 1 april 1996.*

Andere fiches in verband hiermee

Schriftje "Water in Brussel"

- 6. Leidingwater: kwantitatieve en tarifaire aspecten
- 8. Sanering van het oppervlaktewater en preventie van overstromingen
- 14. Overzicht van de belangrijkste bronnen van waterverontreiniging in het Brussels Gewest
- 15. Afvalwaterzuivering

Auteur(s) van de fiche

DE VILLERS Juliette, SQUILBIN Marianne, YOURASSOWSKY Catherine.

Herlezing

LACASSE Eric, SQUILBIN Marianne, ONCLINCX Françoise.

Datum van update : oktober 2005